

МАТЕМАТИКА DARSLARIDA DIDAKTIK JIHATLARNING AHAMIYATI

*Muminov Safar Jòraqul ògli
Orolov Jamshid Mengishevich*

*Aralov Asqar Saidaxmat ògli
QMII Akademik litsey matematika fani òqituvchilari*

Annotatsiya: Qiziqishni rivojlantirishning eng samarali vositalaridan biri - didaktik o'yindir. Ushbu maqolada matematika darslarida didaktik o'yinlardan foydalanishning mazmuni va uning afzalliklari haqida so'z borgan.

Kalit so'zlar: oyin, tafakkur, rol, matematik estafeda, zanjir, ko'nikma malaka, tadqiqotchi, raqobat.

KIRISH

O'quvchilar uchun boshlang'ich maktabda keyingi o'qitish uchun zarur bo'lgan ko'nikma va malakalar shakllantiriladi va u akademik litseylarda shakllanib boradi. Tafakkur shakllari rivojlanmoqda, bu esa kelajakda yosh avlodni rivojlanishiga, ilmiy bilimlar tizimini o'zlashtirishga hissa qo'shadi. Bola maktabgacha ta'limdan keyin ko'p qiyinchiliklar va o'zgarishlar bilan boshlang'ich maktabga boradi va bosh rol ta'lim faoliyatini egallaydi, lekin ular uchun o'yin faoliyati hali ham dolzarbligicha qoladi. Shuning uchun bu borada ayniqsa uning kognitiv qiziqishini oshirish davri muhimdir. Maktab va litsey davrida olib boriladigan didaktik faoliyat o'quvchining kelajak bilim salohiyatini belgilab beradi.

ASOSIY QISM

Qiziqishni rivojlantirishning eng samarali vositalaridan biri - didaktik o'yindir. O'yinda bolalar real hayotning turli jihatlari, bir-birlari va kattalar bilan munosabatlar, atrofdagi dunyo haqidagi bilimlarini yaxshilashni namoyish etadilar. O'yin faoliyati bolani asta-sekin yangisiga moslashtira oladi. Shuning uchun bolalar ta'lim jarayonida turli xil o'yinlarni qo'llash usullari, shakllari va texnologiyalarini bilishi kerak. Didaktik o'yinlar juda yaxshi kichik yoshdagi o'quvchilarning yosh xususiyatlariga mos keladi. Ular o'quv jarayonida yuzaga keladigan qiyinchiliklarni hal qilishga hissa qo'shish, o'quv materialini hissiy darajada birlashtirishni o'rganadilar.

Maktab-litsey o'quvchilarining ta'lim jarayoniga didaktik o'yinlarni joriy etish quyidagilarga imkon beradi:

- o'rganish uchun motivatsiyani shakllantirish;
- talabalarning dastlabki tayyorgarlik darajasini baholash;
- o'quv materialini o'zlashtirganlik darajasini va uni amaliyotda qo'llash qobiliyatini baholash;

- olingan bilim, ko'nikma va malakalarni mustahkamlash. Har qanday didaktik o'yin bir necha bosqichlardan iborat:

- 1) bolalarni o'yin mazmuni bilan tanishtirish, foydalanilganini ko'rsatish didaktik material;
- 2) o'yin qoidalarini tushuntirish, esa ushbu qoidalarning majburiy bajarilishiga e'tibor qaratish;
- 3) o'yin faoliyati;
- 4) kattalarning o'yindagi rolini aniqlash;
- 5) o'yin natijalarini sarhisob qilish, uning samaradorligini tahlil qilish.

Hech kimga sir emaski, ko'plab bolalar matematikani o'rganishda qiyinchiliklarga duch kelishadi. Darsda didaktik o'yinlarni qo'llash matematika nafaqat maktab-litsey o'quvchilarining kognitiv qiziqishini oshiradi, balki va ularning mustaqilligi, tashabbuskorligi, malakasini oshirishga yordam beradi. Jamoada ishlash va o'z nuqtai nazarini himoya qilish qobiliyatini shakllantiradi. Qiziqishli va g'ayratli bolalar o'quv materialini, bilim, ko'nikma va malakalarni mashq qilish, erishish metamavzu natijalarini osonroq o'rganadilar. Didaktik o'yinlar o'yinlarni kiritish matematika o'qitishda lahzalar bilim olish jarayonini aylantiradi qiziqarli, hayajonli harakat, charchoqni bartaraf etishga yordam beradi va diqqatni jamlashga yordam beradi.

Biz o'qituvchilar uchun matematik didaktika ro'yxatini o'z ichiga olgan boshlang'ich maktab o'yinlari, ularning batafsil tavsifi va darsda qo'llanilishining maqsadi haqida ko'rsatmalar ishlab chiqdik. Biz maktablarda foydali bo'lgan mualliflik didaktik o'yinlariga misollar keltiramiz, ularni boshlang'ich matematika o'qitish jarayoniga kiritish muhim vazifalardan biridir.

"Matematik estafeta" didaktik o'yini jamoaviy muammolarni hal qiluvchi raqobat o'yini hisoblanadi. Maqsadlar orqali barcha o'quvchilarni o'quv jarayoniga jalb qilish, o'yin va raqobat faoliyatining elementlari, intellektual rivojlanish o'quvchilarning qobiliyatlarini, e'tiborini, aqlini, xotirani rivojlantirishini, jamoada ishlash qobiliyatini, mas'uliyat hissini tarbiyalashdir. Har bir qatorda tuzilgan misollardagi harakatlar yoki bir misolda qancha o'quvchi bo'lsa, shuncha misol bo'lishi kerak. Har bir qatordagi talaba bitta harakatni bajaradi, javobni yozadi va kartani yonidagi o'quvchiga uzatadi. Uning ichida navbat, ikkinchi harakatni tugatgandan so'ng, kartani uzatadi keyingisi va hokazo. Birinchi stolga oxirgi stoldan karta o'tkaziladi. Bunday holda, har bir o'quvchi bitta harakat yoki bitta vazifani bajarishi kerak. Harakatlarning to'g'riligidan butun jamoaning muvaffaqiyatiga bog'liq.

"Matematik zanjir" didaktik o'yini - bu o'yin og'zaki sanash va matematik hisoblashni rivojlantirishga asoslangan ko'nikmalardan iborat. Maqsadlar: mantiqiy fikrlashni rivojlantirish, tahlil qilish qobiliyati va tizimlashtirish, jamoada tezda qaror qabul qilish va ishlash qobiliyati; mas'uliyat hissini tarbiyalash. Tavsif: o'quvchilarga bir qator misollar beriladi, bu erda yechilgan misolga javob topilgan raqam

keyingisining boshlanishi. O'quvchilar uchun topshiriq: 1) matematika mavzularidan biri matematik zanjiri uchun vazifalar tizimini ishlab chiqish. O'yin texnologiyalarini ishlab chiqish va ulardan foydalanish metodologiyasini o'rganish, boshlang'ich sinflarda matematika darslarida vositalaridan biri hisoblanadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Klarin M.V. «Innovatsionnie modeli obucheniya v zarubejnih pedagogicheskixpoiskax», M., «Prosveshenie», 2014.
2. Kolyagin Yu.N. va boshqalar Metodika prepodavaniya matematiki v sredney shkole.Obhaya metodika., M., «Prosveshenie», 2018.
3. Alixonov S. «Matematika o'qitish metodikasi». T., «O'qituvchi» 2019 yil.
4. Dilovar Najmiddinovich Rashidov, Sharofat Amonovna Kadirova, & Ziyoda Abduvositovna Karimova (2022). Mehnat bozorida teng shartlarda raqobatlasha olmaydiganlar, ayniqsa nogironlarni zaxiralangan ish o'rinlariga ishga joylashtirish muammolari. Academic research in educational sciences, 3 (TSTU Conference 2), 281-285.
5. Рашидов Диловар Нажмиддинович, & Холбоев Йигитали Авганович (2022). Корхона ва ташкилотларда ижтимоий ҳимояга муҳтож шахслар учун иш ўринларини йўналишлар кесимида захиралашнинг самарадорлигини ошириш. Трансформация моделей корпоративного управления в условиях цифровой экономики, 1 (1), 73-78. doi: 10.24412/c1-36899-2022-1-73-78
6. Рахматов, З. Н., & Рашидов, Д. Н. (2023). Пути совершенствования механизма разработки маркетинговой стратегии ао «Ўзтемирўйўловчи». *Innovative achievements in science 2022*, 2(17), 55-60.
7. Alixonov S. « Matematika o'qitish metodikasi » Qayta ishlangan II nashri. T.,«O'qituvchi» 2017 yil.
8. www.ziyo.net